

Naloga: Zapišite te-le stavke v dvojini in množini (sledé razni stavki, katerim je dopovedek glagol ali pridevnik) zahteva mnogo preveč. Tu pride staviti pridevnik v dvojino in množino, ter ga z dotičnim spolom strinjati; glagol v dvojini in množini za razne spole in osebe.

Do sedaj se pa o pridevnikih, o njih sklanjji itd. še ni prav nič govorilo; isto tako je otrokom še popolnoma neznan glagol, neznané so jim glagolove končnice po raznih osebah — sploh neznaná jim je vsa sprega.

Kako je mogoče od otrok zahtevati — ali vsaj pričakovati tega, kar se jim nikoli povedalo ni? Ali si bo kdo derznil trditi, da slovenski otroci že iz vsakdanjega govora, iz vsakdanje rabe umejo rabiti priloge, glagole v ednini, dvojini, množini, za vse spole in osebe? Smelo trdim: kdor ta dva besedna razpola brez prejšnjega poduka — iz vsakdanjega življenja pravilno rabiti zna, temu je tudi ravno obranovalni paragraf nepotreben. Nečem trditi, da bi otroci kacega stavka prav ne napravili, a dvojina in množina bo vendar večinoma napéna. Ali naj se tu pri popravljanji razlaga pridevnik, glagol? zakaj je tako napéno? kako je prav? — kam bi prišel! Ali naj se pomote niti popravljajo ne? Čemu so pa potem vaje? Ali naj se kar molče popravijo, rekoč: tako je prav! — punktum! Ali bi imelo tako delo kak uspeh?

Tu nam je zidati vselej le na trdno in zanesljivo podstavo; računati nam je le s tem, kar je v resnici tukaj.

Drugače je tem obravnavam v srednih šolah, kjer se za vsako enako stvarbo nahaja vsaj nekaj temelja — iz ljudskih šol. (Dalje sledi.)

Dopisi in novice.

Iz deržavnega zbora. — Odkar so avtonomisti pri glasovanji o razpoložni blagajni (Dispositions-Fond) z 2 glasovoma v manjšini ostali, so se poboljšali ter bolj pridno jeli dohajati v zbornico, in tako je prišlo, da so bili vsi na svojem mestu, ko je 23. p. m. v razgovor prišla Vošnjakova resolucija gledé učnega jezika na srednjih šolah po deželah, kjer Slovenci stanujejo v ogromni večini, kakor na južnem Štajerskem, na Kranjskem in Primorskem. — (Cf. l. 5. dné 1. marcija t. l.) 24. aprila smo namreč brali po časopisih telegram iz Dunaja: »Vošnjakova resolucija sprejeta s 158 glasovi proti 128. »Izverstno za njo govorila poslanca Schneid in Klun. Proti nji Duhač iz Maribora in Foregger iz Celja. Jutri 24. aprila govori Vošnjak o preparandijah«. Resolucija zarad učiteljišč se glasi: Vlada naj se pozivlje, da na učiteljiščih v Mariboru in Ljubljani slovenski jezik kot učni jezik uvede. 26. aprila je bila sprejeta tudi ta resolucija s pristavkom, da se pripravniki morajo popolnoma nemškega jezika naučiti.

Ljubljana, Maribor in Celje (občinski zastopi teh mest) so ukladali prošnje zoper ti resoluciji pri deržavnem zboru, in nasprotniki so ves mogoči gorje, sklicali nad Slovence zarad tega groznega čina. — Istina, slabo bi se godilo Slovencem, ako je resnično vse to, kar so Slovencem žugali, — ker se namreč ne bodo nemščine učili, zabredli bodo v revščino in nevednost. — Mislim, da

se Slovencem ni treba bati smerti od lakote, dokler bode zemlja kaj rodila, tembolj ker se bodo nemščine v prihodnje ravno tako radi — da ne rečemo — še raje učili — kakor poprej, resolucija zastran gimnazij odločno pravi, da naj se daje učencem prilika, naučiti se temeljito nemškega jezika. — Kje je tedaj kaj duha in sluha o zanemarjenji nemškega jezika, o zatiranji Nemcev. — Kedar je dobra letina, najbolj tožijo o »slabih časih« žitni tergovci, malnarji, peki, rekoč: če pojde tako naprej bodemo prišli vsi na kant, kmet nič več ne kupi . . . slabi časi so.

Slovenci se bodo nemščine isto tako radi učili kakor prej, a slovensščine se bodo učili tudi tisti, ki niso za slovenski jezik imeli druge besede, nego »Hottentottensprache«, ako bodo hoteli po Slovenskim biti uradniki in učeniški, s psovanjem slovensščine in z odpadništvom in ovaduištvom si ne bodo več pridobivali javnih zaslug . . . marveč glasilo se bode: »si vivis Romae, romano vivito more«, t. j. po domače rečeno: uradnik in učenik je zavoljo ljudstva, a ne ljudstvo zaradi njega, naj se tedaj uči jezika ljudstva, kjer biva. Jednaka bremena, jednake pravice. — Tako izpoznanje pa boli, tedaj zabavljajmo, dokler je še čas! Grof Wurmbrand (poslanec iz Štajerskega) je sicer spoznal, da nima prav za prav nič zoper resolucijo. — A kaj pomaga bolje izpoznanje pri ljudeh, ki so gospodarstva vajeni, ki ne iščejo derzavne koristi in mednarodnega prijateljstva in bratovskega porazumljenja med narodi. — Ko bi se povsod ravnali po prislovcu »Justitia regnorum fundamentum« bi bilo pač za vse najbolje.

13 — 14 letni otroci ne hodijo nikjer redno v šole; poročila se tako glase: Češka: obiskovanje šol različno, 13- in 14letni učenci izostajajo; Moravska: največ zanemarjanja šole nahaja se pri najposlednjih letnikih; Šlezija: 13- in 14letnih učencev čedalje manje; Spodnja Avstrija: okrajni in krajni šolski sveti želijo skrajšanja pri šolskem obiskovanji; Gornja Avstrija: 13letni učenci ne dohajajo redno; Štajerska: 13- in 14letni otroci v mestih in tergih obiskujejo šole, a na kmetih se to nikakor ne da prisiliti; Koroška: zahajanje 13- in 14letnih učencev v šole ni zadovoljno; Tirolska: po zimi še pride kak 13- in 14letni otrok v šolo, po letu pa ne.

Slovenci, ustanovimo si napredovalne šole za našo mladino. (Dalje.)

Deželni in državni poslanci in vsi, ki imajo kak vpliv na naše šolstvo, naj delajo na to, da se vpeljejo povsod napredovalne šole, kjer se bode mladina od 12. do 20. leta po zimi več dni na teden, po leti pa le ob nedeljah učila (z ozirom na fakične krajne razmere). Na kmetih so bile pred l. 1868 nedeljske šole, v katere je hodila mladina od 12.—16. leta, po enih krajih še dalje, sedaj pa imajo na Kranjskem po deželi otroci od 12.—14. leta ponavljavno šolo o zimskem času. Po mestih pa imajo rokodelčici dovolj pouka, v pripravljavni in obertnijski šoli. A koliko ceni mladina to dobroto?! Nekateri nastavniki (mojstri) jih oproščajo brez šolskega spričala, tedaj pravega strahu nimajo; vstopajo in izstopajo, kedar se jim ljubi, v šolo pridejo ali ne pridejo kakor je vreme — t. j. **ob lepem vremenu ne; kedar jih pa učitelj kaj svari, potem jih pa več blizo ni.**

Pri učnih načrtih pa se ogiblujemo nemškega principa meščanskih šol, da bi si vpeljali mnogovrstni predmeti, ki vstrezajo radovednosti in učenostnemu napuhu. — Izberimo si predmete, ki najgotovejše razumnost in značajnost razvijajo in ki merijo res na praktično korist v življenji.

Taki predmeti so: računstvo in geometrija (če mogoče v zvezi z risanjem), krščanski nauk, petje, vojaške vaje (z vojaško disciplino; pri deklicah estetična gimnastika), nemški ali italijanski jezik; potem higijajna ali nauk o ohranjenji zdravja (posebno dietetika), umno gospodarstvo in poslednjič nauk o telesnej in нравnej odgoji. Tudi razlaganje važnejših državljanskih in občinskih postav je potrebno.

Matematika, krščanski nauk (ki se more podučevati tudi v cerkvi), umno gospodarstvo in petje bi se podučevalo vsako leto dalje, od drugih predmetov pa naj pridejo vsako leto le nekateri na vrsto.

Največjo pozornost moramo imeti na dobro izučenje in izurjenje v matematiki, ker nij gotovejšega in cenejšega sredstva za razvoj razuma in volje. Skušnja dokaže, da je s pravilnim in sistematičnim mišljenjem večjidel tudi pravilno, namenu primerno, dosledno dejanje v zvezi. Neki Anglež vpraša svojega prijatelja: Kateremu izmej sinov naj predam posestvo? On mu odgovori: Tistemu, ki zna najbolj računati, kajti, kdor dobro računati zna, zna tudi dobro gospodariti. — Zakaj? »Ker se je pri računstvu navadil v metodi, v presojevanji, natančnosti, razločevanji in določevanji razmer, v cenjenji«. Uže star pregovor pravi: Pondere, mensura et numero deus omnia fecit. Schmalfeld pravi, da se »pravilnost in red v mišljenji, govorjenji in dejanji po nobenej vedi tako lahko in gotovo ne vadi, kakor po matematiki. (Matematika je predmet, ki se ne da obširno in površno učiti). Če se zahteva tudi strogo in čisto risanje geometričnih podob, vzbudi geometrija tudi mišljenje in čuvstvo za red in lepoto, ki je odvisna od pravilnosti in čistosti. Vsak v računih po verjetnosti (Wahrscheinlichkeitsrechnung) izurjen kmet bo tako previden, da bo nesel denar rajši v zavarovalnico zoper ogenj, kakor v loterijo. Sploh nij mogočnejšega sredstva, po katerem bi moglo mišljenje in dejanje Slovence značaj francozkega racionalizma dobiti, da bi mislil vselej le na gotovo in zanesljivo, da bi ne storil ničesar brez namena, da bi umno gospodaril s časom, kakor Angleži, z veseljem in trudom, kakor Francozi. — Previden gospodar spravi hitreje in z manjšim trudom dvakrat več in živi pri manjših troških boljši, ugodniši, spoštljivejši in veselejši, ter najde pri svojih opravilih še zmirom toliko časa, da prebira koristne knjige in časnike. (Konec slédi.)

Iz seje c. k. dež. šl. sveta za Kranjsko dné 15. aprila t. l.

Občina v J. se je pritožila zoper rzsodbo c. k. okraj. šl. sveta, kar se tiče porabe dohodkov od semenjskih ut za šolske potrebe, rzsodba se v nečem prenareja.

Poročilo c. k. okraj. šl. sveta, kar se tiče šolske zgrade v J. jemlje se na znanje in naroča se kranjskemu dež. odboru, da vzame v predštev plačo učiteljevo za l. 1881.

Učitelj v J. se devlje stalno v pokoj in priznava se mu pokojnina. O prošnji učit. vdove za pokojnino iz milosti se sklepa.

Gimnazijskemu profesorju se priznava in odkaze druga petletnica.

Nasvet c. k. okraj. šl. sveta, da se bolni učitelj za čas v pokoj dene, se ne sprejema, a dotičnemu učitelju dovoli se odpust, da se pozdravi.

Prošnja sirote profesorja J., da se ji dosedanji milostni dar pusti, oziroma povikša, se predlaga na višje mesto.

Prošnja pomožnega učitelja za učiteljski izpit, pregledovaje mu zrelostni izpit, predlaga se na višje mesto.

Na dvorazredni ljudski šoli v J. se dovoli poldnevni poduk.

Stalno se umeščata nadučitelj in učitelj.

Sklepa se, ka se ima za učiteljske izpite m. aprila poklicati izpraševalj za francoski jezik.

Pritožbe o kaznih zarad šolskih zamud, prošnje za nagrado in denarno izposojilno splečevanje se rešujejo.

Iz Preddvora. — Ne spominjam se, da bi bil v »Učit. Tov.« že kaj iz Preddvora bral. Naj bo meni dovoljeno, omeniti iz tega kraja nekaj v hvalo tem, katerim hvala gre. Ko sem se vozil m. l. mesca julija od seje c. k. okraj. sl. sveta čez ta prelepi s grajščinami ozališan kraj, zdihnil sem: ko bi bilo meni tukaj bivati; a že mesec potem se mi je spolnila ta tiha želja, akoravno nisem prošil za izpraznjeno in ravno razpisano službo. Čudna je prestava »aus Dienstesrücksichten«. Mislim, da se vsake verste sliši in govori, spricati pa se mi ne more ne besedice ne najmanjšega djanja, zarad česa pravijo, da sem bil tožen. Vest pa mi pravi, da je moglo tako priti ali po krivici, ali nevošljivosti, ali pa po predobrih Božjih namenih! Za vse Bogu hvala. Večkrat sem že sam sebi djal: zakaj nisi pač pred prišel pred 20. leti v ta mili kraj! — Prišel sem m. l. v ta kraj ravno v god našega velecejenega župnika v. č. g. J. D., načelnika kraj. sl. svetu, ki enako marljivo skerbi za cerkev, šolo in srenjo. Prijazno in gostoljubno so me bili sprejeli, ter izročili šolske ključe, pa tudi časopisa »Učit. Tov.« in »Vrtec«, a posebno me je še razveselilo slišati, da je šola tudi vpisana v »družbo sv. Mohora« in v »Narodno šolo«. — Med šolo pa je prinesel gospod župnik za revne učence mnogo pisalnega blaga, da se razdeli med pridne učence! — Naj bo v mojem in v imenu obdarovanih učencev tisučerna zahvala gospodu župniku. Ko sem potožil, da že 20. let stara šola še ni bila od zunaj spremenjena in pobeljena, dali so jo ravno sedaj tako okusno prenoviti, da želim vsako šolo v tako prelepem stanu! Pa tudi sicer je naša šola preskrbljena tako, da maloktera druga nji ednako. Tudi v ti reči gre vsa hvala g. župniku, ki zmiraj vnet za pravo šolsko omiko, tudi za šolsko obiskovanje z eno samo dobrovoljno besedo več stori, kakor se sicer opravi z vsemi zapisniki, tozbami in z malo vrednim žuganjem!

Ko sem potožil visokorodnemu grajščaku in županu gspdu. Ed. Urbančiču, da je dve tretjini šolskih otrok brez šolskih knjig, podaril mi je precej 15 gl. kar naj mu mili Bog stoterno poverne! Ograja okoli šolskega verta je bila v tako žalostnem stanu, da menda nikjer tako. Na mojo prošnjo je pa visokorodni in blagi grajščak g. Janko Urbančič ves les dal za potrebno ograjo, denar za stavljenje pa zopet g. župnik. Dobrotljivi Bog naj njima to obilno poverne! — Čudna misel in skrb pa sprehaja učitelja pri preobilnem številu šolskih otrok! 80 zjutraj, 100 popoldan. Na vse kriplje, za žive in mrtve se mora delati. Naj bolje pa je, da mili Bog daje ljubeznjivo zdravje, ki ga srčno vsem tovarišem želim.

L. K.

Tu imate p. i. čitatelji pismo učitelja, kakoršne nekateri imenujejo: Verknöcherte Repraesentanten des Pfarrmessnerthumes. — Cerkev in srenja jih radodarno podpira, otroci radi k njim hodijo v šolo, edina skerb je takim „mežnar-učiteljem“, da bi mogli svojo dolžnost vsestransko spolnovati.

Iz pod Krima. Kako nepremišljeno ravnajo otroci navadno, ako so sami, in kako malo porajtajo nevarnost, v kateri se mnogokrat znajdejo, kaže naj sledeča žalostna dogodba.

Iz Verblenj, fare Iske pri Ljubljani, pasla sta dva okoli 13 let stara dečka živino v bližnjem gojzdu. V nedeljo, 25. aprila, splezata do verha smreke, se primeta vsaki en kraj verha ter se gugata v višini radostno. Ker je drevje posebno zdaj sočno in kerhko, ulomi se verh, in dečka telebita na tla. Eden padel je uznak in ubil se je do mertvega; drugi zlomil si je roko.

Naj bo ta dogodba v svarilo mladim in starim.

Dijaška beseda v deželnem gledišču v saboto 24. m. m. na korist ubogim dijakom tukajšne gimnazije in realke, se je izvršila na občno pohvalo obilo zbranega občinstva. Vse, kar se je deklamovalo, pelo in godlo, bilo je delo talentirane in dobro podučene šolske mladine, tako, da gre njej velika čast in pa učenikom njenim.

Šolske knjige ubogim. — Za l. 1881 se bode na Kranjskem za meščanske in ljudske šole iz c. k. zaloge šolskih bukev na Dunaji razdelilo knjig, vrednih 1818 gl. 52 kr. Od tega pride na Postojno 190 gl. 30 kr.; na Kočevje 200 gl. 88 kr.; na Krško 200 gl. 88 kr.; na Kranj 169 gl. 16 kr.; na mesto Ljubljansko 84 gl. 85 kr.; na okolico Ljublj. 190 gl. 31 kr.; na Litijo 116 gl. 30 kr.; na Logatec 137 gl. 45 kr.; na Radovljico 116 gl. 30 kr.; na Rudolfovo 158 gl. 59 kr.; na Kamnik 137 gl. 45 kr.; na Černomelj 116 gl. 31 kr. — Vloge do konca maja neposrednje ravnateljstvu c. k. zaloge šolskih bukev na Dunaji do konca maja t. l.

Za učiteljsko skušnjo meseca aprila oglasilo se je 23 izpraševanjcev, in sicer: 9 učiteljev in 9 učiteljic za ljudske šole, en učitelj in ena učiteljica za meščanske šole, ena učiteljica za francoščino, ena za telovadbo in petje in ena za slovenski jezik samo. Med temi je 1 učitelj za meščanske šole izstopil in eden ni prišel. Spričala so dobili: en učitelj spričalo II. vrste; 4 učitelji spričalo III. vrste in 3 učiteljice spričalo IV. vrste; 2 učiteljici spričalo II. vrste; 4 učiteljice spričalo III. vrste in 4 učiteljice spričevalo IV. vrste; učiteljica, sprasavanka, v francoskem jeziku ni zadostovala, a uni dve, iz slovenščine, iz petja in telovadbe ste izdelali. — Spraševanja je bilo od 19.—21. pismeno, od 21.—24. ustmeno.

Izgledi bogoljubnih otrok iz vsih časov kerkščanstva II. del. Spisal in založil Anton Kržič, katehet na nunskih šolah. Ponatis iz »Zgodnje Danice«. V Ljubljani. Tisk J. Blaznikovih naslednikov 1880. Tako se imenuje knjizica, ki obsega 145 str. 8°. V vvodu pravi g. pisatelj, da bode pridal še III. zvezek, ako bodo okoliščine vgodne. Priporočaje to knjigo mladini in nje prijateljem, rečem s gosp. pisateljem, da »poleg drugih poštenih knjig« so za kerkščansko odgojo silo potrebne in koristne tudi pobožne bukve. Kristusovo življenje je svitlo solnce, ki razsvetljuje vse cloveško življenje; izvoljeni Božji so gledali v to svitlo luč, tudi nam se je ozirati po lepih zgledih, kakoršnih nahajamo v življenji svetnikov. Ako pristavim še besede iz vveda »da duhovne knjige niso kakor druge posvetne, da bi se hitro in pa vse na enkrat brale; temuč večkrat naj se v njih bere, pa počasi in pazno, ter le nokoliko naenkrat, da se more vse na lastno življenje obračati in posnemati« označil sem blagi namen pisateljev pri spisovanji teh »Izglediv«. Želimo, g. pisatelju ugodnih okoliščin za izdavo III. zvezka, slovenski mladini pa, da bi se ravnala po zgledih. — Bukve bi bile prav pripravne za obdarovanje šolske mladine. Knjiga velja terdo vezana 40 kr., mehko vezana 30 kr. in se dobiva v katoliški bukvarnici.

Sveta Germana, izgled kerkščanske poterpežljivosti; ta življenjepis, ki se nahaja v omenjenih »Izglediv« na 111 strani, je tudi vzet v posebno mehko vezano knjizico na 31 st. o 8° ter velja 8 kr., s poštnino 10 kr. Mladina vzemi in beri!